

Migránsok, menekültek, bevándorlók

**Feischmidt Margit, Kováts András, Krekó Péter
és Örkény Antal kerekasztal-beszélgetése
a Fapados Szalonban, moderátor Pikó András,
hozzászólók Sziklai János, Domány András, Lendvai
Ildikó, Illyés István, Mihályi Péter, Dobrev Klára,
Boros László, Kovács M. Mária, P. Szűcs Julianna**

– Ez a beszélgetés most két fő témára fókuszál. Az egyik témánk a menekültválság politikai kezelése Európában és Magyarországon, a másik pedig a menekültválság által kiváltott társadalmi reakciók, illetve kölcsönhatások. Az első kérdés közvetlenül Krekó Péterhez szól, de természetesen várom a többiek észrevételeit is. Nagyon nehéz eligazodni a kormány szándékain a menekülthelyzet kezelését illetően. Nagyon egyszerűen föltevé a kérdést: ha végignézzük januártól, a plakátkampány ötletétől kezdve egészen mostanáig, bezárva a szeptember 15-étől érvényes törvény-csomaggal, válaszható-e az, hogy a kormánynak milyen stratégiai, illetve milyen politikai céljai voltak a menekültkérdésben, és vajon melyek voltak igazából a fontosabbak, a politikai célok vagy pedig a menekülthelyzet konkrét kezelésére vonatkozó stratégiája?

Krekó Péter A mostani helyzet arra mutat rá, hogy a kormányzati voluntarizmusnak milyen nagyon erős korlátai vannak. Amikor az egész menekülttémakör begyűrűzött a hazai közbeszédbe, akkor azt láthattuk, hogy ez egy nagyon jó lehetőség volt a kormány számára ahhoz, hogy a számára nagyon kényelmetlen témákról, főleg korrupciós ügyekről elterelje a figyelmet. A nemzetvédő szerep, amit a kormány ebben az ügyben elfoglalt, ez ma gyakorlatilag az egyetlen ilyen

szerep, amit a kormányfő magának meg tudott őrizni, kiválóan alkalmas arra, hogy a folyamatos feszültség fenntartásával a saját pozícióját megerősítse, és ne ezekről a kellemetlen ügyekről szóljon a nyilvánosság. Ha belegondolunk, hogy a Quaestor-ügynek milyen politikai következményei kellett volna hogy legyenek, és milyen politikai következményei lettek, hát nagyjából semmi, akkor a kettő között igen nagy a szakadék, a kontraszt. Akkor úgy is tűnt, hogy a kormány nagyon jól kezeli ezt a helyzetet kommunikációs szinten. Nagyon elkoptatott elemzői klisé, hogy visszaszerezze a politikai napirend feletti kontrollt, de itt alapvetően tényleg erről volt szó. A médiakutatások azt mutatták, hogy ez a marginális témák közül a legfontosabb témák közé emelkedett, tehát olyan két héttel ezelőttig nagyjából mindenki arról volt meggyőződve, hogy a kormány politikai szempontból zseniálisan csinálja ezt. Az persze, hogy ennek mi a morális és a szakpolitikai tartalma, egy teljesen más történet, de politikailag úgy tűnt, hogy ura a helyzetnek. Én azt gondolom, hogy az utóbbi egy-két hétben viszont teljesen kicsúszott a kontroll a kormány kezéből. Jól látszik, nem tudja a maga céljai szerinti szinten tartani a politikai feszültséget, ez már régen nem az a feszültség, ami a nemzet-

mentéshez és szabadságharcolás-hoz kell. Az pedig biztosan nem érdeke a kormánynak, ami az előző héten történt, tehát hogy a feszültség szint igen magasan volt, de a kormányzati kompetencia igen látványosan megbukott.

Tehát milyen céljai voltak a kormánynak? Nemzetközi koalíciót akart építeni ebben az ügyben. Ez mérsékelten volt sikeres, ha megnézzük az európai politikusok reakcióit. Célja volt nem engedni be a menekülteket az országba, ez is igen korlátozottan volt sikeres. Akkor indult meg az igazán nagy hullám, amikor a gyoda első verzióját átadták, amin mindenki, ha nem is kényelmesen, de át tudott jutni, ezt nyilván nagy kudarcként értékelhették. Az a célja sem teljesült, hogy ezek a menekültek ne meheszen tovább Ausztria és Németország felé. Ezért mondható, hogy az előző hét egy nagyon látványos kormányzati kudarc.

74

A stratégia nyilvánvaló: egyrészt ezt a témát elvinni a következő választásokig, ennek a nemzetvédő, bevándorláskritikus versus nemzetellenes bevándorlás párti dichotómiának a fenntartása, másrészt az így kialakult helyzetnek a kihasználása, például annak a törvényjavaslatnak az elfogadásával, ami azért messze túlmutat saját magán, tehát ez egy nagyon széles körű fellépést tesz lehetővé, akár a politikai ellenzékkel szemben is, ezt ki kell mondani. Most szerintem a kormány nagyon küzd azért nemzetközi szinten is és belpolitikai szinten is, hogy visszaszerezze a kontrollt – egyáltalán nem biztos, hogy sikerülni fog neki.

– *A Krekó Péter által emlegetett kudarc sorozat egyik eleme azt volt, hogy a kormány szeretne volna elérni, hogy a menekültek ne menjenek tovább Ausztria és Németország fe-*

lé, de ez sem sikerült. A kormány ezen lépése számomra megmagyarázhatatlan váltást jelent, hiszen miközben minden tette és mondata azt célozta, hogy ide ne jöjjenek a menekültek, aközben a bejövő menekültek szabadon távozhattak Nyugatra, ezt a számok is bizonyítják, hiszen 170 ezer ebben az évben Magyarországra érkező menekültből jó ha 10 ezer tartózkodik egyszerre egyazon időpontban az ország területén, tehát folyamatosan áteresztettük őket a területünkön. Mi volt önök szerint ennek a váltásnak az oka, a kormánynak mi volt a szándéka ezzel, miközben látható volt, hogy kezelhetetlen állapotok alakulnak ki Budapesten és Röszkén is, és nem is nagyon akarják kezelni azokat?

Kováts András Nehéz erről mondani bármit, ami olyan nagyon-nagyon hihető vagy életszerű lenne, spekulálni lehet meg érdemes. Krekó Péter mondandóját árnyalnám azzal, hogy szerintem ez a kudarc nem két hete következett be, ez a kudarc két hete vált látványossá. Nekünk szakmai szolgáltatóként gyakorlatilag január-február óta látványosan szembe tünő, hogy a kormányzati retorika és a szakpolitikai tevékenység mennyire élesen nemcsak hogy elválik egymástól, hanem hogy nincs köztük kommunikáció. Szakmabeliekkal, még az államigazgatásban dolgozó szakmabeliekkal is találhattuk, hogy vajon van-e ennek bármiféle megalapozottsága, elkészülnek-e azok a hatásvizsgálatok, azok az előzetes egyeztetések, amelyek alapján egy politikai, stratégiai döntés születik. Szerintem itt valami nagyon súlyosan el lett kalibrálva, azt látjuk, hogy ezeknek a döntéseknek a lehetséges hatását nem gondolta végig senki. Nagyon triviális dolgokról van szó, például arról az erőlködésről, amivel a kormány azt igyekszik

elhitetni a választókkal, hogy egy ilyen intenzitású migrációs vagy menekültügyi áradat bármilyen adminisztratív eszközökkel, részben jogi szabályozással, részben technikai eszközökkel megakasztható. A menekültkrízis kezelése szempontjából nemcsak arról van szó, hogy mi a helyzet Szíriában, nemcsak arról van szó, hogy mi a helyzet Afganisztánban, illetve a közvetlen szomszédos országokban, hanem arról is szó van, hogy mi a helyzet azokban az országokban, amelyekben keresztül kell utazni Görögországtól elkezdve Macedónián, Szerbián át. Ebben semmiféle felmérés, semmiféle egyeztetés nem volt. Ami történt, az egy nagyon érdekes helyzet, ugyanis a probléma lassan eszkalálódott. Fokozatosan láttuk a jeleit, hogy a menekültügyi rendszer telítődik, a rendszer bedugul, és elkezd beomlani. Elkezdtek ügyhátralekkek keletkezni. Az első nagyon komoly probléma az volt, hogy már az a regisztráció sem működött, amire hivatkozott a kormány, hogy azért kell megállítani a menekülteket, hogy mindenkitől ujjlenyomatot vegyünk, hogy mindenkiel csináljunk egy interjút, hogy a terrorfenyegetettséget ilyen módon is enyhíteni, kiszűrni lehessen. Az történt, hogy megoldhatatlan helyzetek álltak elő: ha 36 órán belül nem szabadítanak valakit az előállító helyekről, akkor az önkényes fogva tartásnak minősül, amire az ügyészség nagyon keményen ugrik, ha viszont szabadítják, akkor nem tudják elvégezni az adminisztratív szűrést. Az igazi fordulat akkor történt, amikor belednyúltak a rendszerbe, és elindították azt a bizonyos vonatot, és az el is jutott Münchenig. Az egy próbálkozás volt arra, hogy tudatosan lecsapolják a felgyült tömeget. Pont ez az akár jó szándékúnak is tekinthető gesztus csapott vissza, mert

abban a pillanatban ez extrém módon feldobta a menekültek között a várakozásokat.

– *Érthetetlen még mindig, hogy miért kellett a menekültkrízist ilyen látványosan megjeleníteni Budapesten. Emögött volt-e politikai szándék, vagy egyszerűen tényleg arról van szó, hogy ezek a menekültek másképp nem juthatnak tovább a céljukhoz, tehát hogy egyszerűen a vasúti hálózatunk adottságai miatt kellett mindenkit Budapestre hozni?*

Kováts András El tudom képzelni, hogy volt ebben politikai megfontolás is, de azért én nagyon más szögből látom ezt a dolgot. A politikai szándékok mellett legalább ugyanennyi kétségbeesett, amatőr barkácsolást látok, meg egyszerűen nem voltak, nincsenek erőforrások, az egész rendszer a rendőrségtől a bevándorlási hivatali ügyintézői szintekig fél éve, egy éve sikít azért, hogy legyen kapacitásbővítés, de semmi sem történt. Ez, valamint a menekültek természetes igénye, hogy ők Nyugatra akarnak menni, és oda meg csak Budapesten keresztül lehet, találkozott össze, és alakította ki ezt a krízishelyzetet. Mindenesetre ha valamit mérlegelni lehetett volna, akkor az mindenképpen mérlegelendő lett volna, hogy megér-e például a kormányzati krízisteamnek annyit ez a dolog, hogy mégis legyen száz busz, ami megoldja ezt a problémát. Azt el tudom képzelni, hogy voltak olyan megfontolások is, hogy egy kicsit azért hagyjuk élni ezt a dolgot.

– *A menekültügyben két nagy elbeszélés kering a magyar nyilvánosságban, az egyik a segítőké, akik a menekültekben áldozatokat látnak, a másik pedig a kormányzati politikai által gerjesztett közérzet, ami leginkább a veszély hordozóinak mutatja be a menekülteket. A felmé-*

rések szerint úgy tűnik, hogy az utóbbi évek nagyobb támogatást a közvéleményben. Az, hogy a kormány a kompetencia szintjén megbukott, és ennek következtében láthatóvá váltak a menekültek, a gyerekek, nőtt a civil aktivitás, mindez vajon módosítja-e ezeket az elbeszéléseket, tehát beemel-e új szempontokat, például hogy a veszélyről, a félelmekről másképpen beszéljünk, vagy megerősíti az eddigi álláspontokat?

Feischmidt Margit Ez a dichotómia szerintem nem felszámolódik, inkább mind a két álláspont, elbeszélés erősödik, fejlődik. A veszélyre nagy szükség van, nem Magyarországon találták ki azt, hogy az idegenellenességnek, illetve a nacionalista diskurzusnak ilyen veszélyt jelentő eseményekre van szüksége ahhoz, hogy a legbiztosabb forgatókönyvet működtetni tudja. Nem tudom, mert nem vagyok politikai elemző, hogy ez kiszámított következmény volt-e, vagy egyszerűen csak ráálltak pontosan a veszélyérzet felhasználásával arra a dinamikára, ami a szélsőjobboldalé egész Európában. Ezzel együtt pedig végképp megszűnt a határ, illetve a különbség a szélsőjobboldali és a jobboldali retorika között. Azt az idegenellenesség-retorikát, amit a kormányzat kifejlesztett az elmúlt hónapokban, nem tudja a Jobbik sem überelni.

– Bizonyos felmérések azt mutatják, hogy a Fidesz szavazói keményebb eszközöket is tolerálnak a menekültválság kezelésében, mint a Jobbik támogatói.

Feischmidt Látszik, hogy kompenzálni próbálják az a tehetetlenséget, amiről Kováts András is beszélt. Mind jobban és jobban kell erőlködni azon, hogy ezt a retorikát fönnt lehessen tartani, és hogy ez a retorika muníciót kapjon a veszélyérzet fenntartása által. Jól il-

lusztrálja ezt az, hogy a közmédiában nem lehet menekült gyerekeket mutatni, holott nyilvánvaló, ha az ember kimegy a Keleti pályaudvarra, vagy elmegy az országútra, és nézi, hogy kik jönnek, nehéz úgy állítani a kamerát, hogy gyerekekre ne fókuszáljon.

– Amikor a kormány elindította a kampányát a multikulturalizmus kritikájaként megfogalmazott elemekkel operálva, például hogy veszélyeztetik a kultúránkat, nem tisztelik a törvényeinket, akkor önök szerint reális kutatásokra támaszkodtak, tudták, hogy van egy ilyen társadalmi hangulat, vagy a kampány célja épp ennek a menekültleneg közérzetnek a kialakítása volt?

Örkény Antal Az a problémám ezzel, hogy valami olyan dolgot akarunk megtudni, ami jelenleg lehetetlen. Ahhoz képest, hogy milyen hihetetlen hatások érik a társadalmat, nincsenek ezekről kutatások. A társadalomkutatás nem tud ezekről mondani semmit, ami jól jellemzi nemcsak a politika, de a társadalom és a tudomány állapotát is. Önmagában is érdekes kérdés lenne, ha meg tudnánk nézni, hogy az idegenellenesség, ami eléggé beágyazott a személyiségbe, és nehezen változó attitűd, egy ilyen impulzus hatására hogyan változik meg, ha megváltozik egyáltalán, vagy hogyan erősödik fel. Persze azt is kellene mérni, hogy mennyire tartós a változás, és ha elmúlik a hisztéria, akkor hogyan és hová rendeződik vissza.

Az idegenellenességgel kapcsolatban én nem értek egyet azzal, hogy ez egy dichotóm gondolkodásmód lenne. Tehát nem arról van szó, hogy én szeretem vagy gyűlölöm az idegeneket. Ez egy széles attitűdskála, és azon az emberek végtelemül helyezkednek el a szeretet és a gyűlölet különböző kombinációival.

Mondok egy példát: egy nemzetközi felmérés, amelyben részt vettem, és amelynek mi vagyunk magyar oldalról a közreműködői, azt mutatja, hogy 1995-ben Magyarországon az idegenellenesség mértéke nagyon-nagyon magas volt, sokkal magasabb az akkori EU-átlagnál. Ez egyébként egész Kelet-Európát jellemezte, de a magyaroknál különösen szélsőségesen magas volt. Másrészt szeretnék azért egy tévhitet szétrombolni: az idegenellenesség nem kizárólagosan kelet-európai jelenség. Egész Európát jellemzi az idegenellenesség. A különbség az, hogy Európában közepes mértékű, Kelet-Európában magasabb, Magyarországon pedig szélsőségesen magas volt. De 2007-re, majd még inkább 2013-ra a magyarok idegenellenessége jelentős mértékben csökkent, tulajdonképpen erősen közelített a nyugat-európai idegenellenesség mértékéhez, ami egy mérsékelt, ambivalens érzés. Persze a magyarok idegenellenessége ezzel a csökkenéssel együtt is még mindig a nyugat-európai felett volt. Erre jött rá a mostani krízis. A krízisnek és a politikai históriának a hatását nem tudjuk mérni, mert nincs azóta új kutatás, de azt gondolom, hogy az az állítás, hogy a magyar társadalom szélsőségesen idegenellenes lenne, és a magyar társadalom többsége egyetért a kormány kemény politikájával, nos, ebben én bizonytalan vagyok. Szerintem mérsékelt elutasítás és bizonytalanság jellemzi a társadalmat, ami persze nem jelenti azt, hogy ne lenne a magyar társadalomnak olyan része, amelyet viszont a menekültügy radikalizált. Azt gondolom, hogy a társadalom különféle szegmenseiben nagyon eltérő lesz a menekültválság hatása. A nyugat-európai idegenellenességnél azonban nagyon fontos

azt is tudni, hogy az attitűdök mögött van egy szilárd társadalmi struktúra, egy erős középosztályi világ, egy nagyon stabil középosztályi értékrend. Ne gondoljuk azt, hogy Nyugat-Európában az emberek jelentős része nem halálbüntetés-párti. De amikor a kormány azt mondja, hogy márpedig a halálbüntetés ütközik az európai fundamentális értékekkel, akkor az illető nem adja fel ugyan a véleményét a szélsőséges bűnözőkkel szemben, de nem fog a halálbüntetés mellett kardoskodni, mert alapvetően egyetért a kormány által képviselt egész ideológiai, politikai konstrukcióval. Magyarországon a probléma az, hogy a kormány nem ilyen mérsékelt, értékalapú, liberális típusú ideológiát hirdet, sőt pont ellenkezőleg, a szélsőségek irányába mutat. Erre az embereknek nincs mivel védekezni, mert Magyarország nem középosztályi társadalom, nincs stabil értékrend, ezért eleve ki van téve a politikai históriának. De nem feltétlenül a szélsőségeknek, mert a magyar társadalom nem biztos, hogy a szélsőségek iránt annyira nyitott. Van egy része a magyar társadalomnak, a Jobbiknak a hűséges választói, de a többségről nem vagyok meggyőződve.

Krekó Nekünk is vannak kutatásaink. A legutóbbi ebben a témában 2012–13-as, ami, ha az európai térképet nézzük, akkor azért azt mutatja, hogy Magyarországon az idegenellenesség szintje továbbra is kiemelkedően magas. Azzal egyetértek, hogy ez regionális jelenség, mert Kelet-Európában valóban általában sokkal erősebb. Van itt egy nagyon bizarr helyzet, merthogy az idegenellenesség azokban az országokban a legerősebb, ahol nincsenek idegenek. Nyilván Dániában és Svédországban a dán, svéd választadók egy kicsit szemérmesebbek,

amikor elmondják a kutatónak, hogy ők előítéletesek vagy sem, de azért, azt hiszem, hogy az adatoknak alapvetően hihetünk, hogy azokban az országokban, ahol több a bevándorló, ott alacsonyabb valamivel az előítéleteknek a szintje, és a legvulgárisabban magas előítéletek azokban az országokban vannak, ahol nincsenek jelen a bevándorlók. Ebben az ismeretlentől való félelem is fontos szerepet játszik. Van egy kedvenc példám: Kaszásdűlőn nőttek fel, és ott volt egy szabó, akihez mindig vittem a nadrágjaimat felvarrni, és nála mindig a Pannon Rádió ment, ez még a 2000-es évek elején történt, amikor még a MIÉP erős volt. Akkoriban a Pannon Rádióban elég erősen tolták az idegenellenes szöveget, menjenek innen a kínaiak, a csúnya zsidók, a cigányok stb. De annak ellenére, hogy a szabó meggyőződéses miépes volt, a legjobb barátja a mellette levő kínai üzlet vezetője lett, aki maga is kínai volt. Mindig nagyon jól elbeszélgettek. Valahogy ez az általános gyűlölködés, az absztrakt gyűlölködés, az a konkrét szinten már nem jelent meg. Ha jóindulatú értelmezést akarok adni, akkor azt mondom, hogy az általános gyűlölködés mellett konkrét szinten az empátia könnyen feléleszthető, és én talán annyiban optimista vagyok, hogy Magyarországon a többség szerintem nem hergelt a menekültek ellen, hanem inkább talán egy empatikus álláspontot képviselt. Ki lehet retusálni a köztévéből a menekült gyerekeket, de hát kit érdekel a közmédia? Senki nem nézi. Ha az RTL Klubon, a TV2-n meg a Blikkben alapvetően nem ez a gyűlöletkeltő uszítás dominál – és szerintem nem –, akkor én elképzelhetőnek tartom még azt is, hogy a mostani tapasztalatok hatására polarizálódott ki-

csit a közvélemény, hogy sokan vannak olyanok, akikben megjelenik egy ilyen árnyaltabb, empátikusabb vélemény.

– *Önök hogy magyarázzák azt, hogy a kormány ráhúzza a menekültproblémára a magyarországi romák helyzetét? Új löketet akar adni a propagandának azzal, hogy a leginkább előítéletekkel sújtott társadalmi csoporttal állítja őket párhuzamba? Tehát azt mutatja, hogy ugyanolyan nagy bajokat fogunk kapni ezekkel, mint amilyeneket kaptunk a romákkal, vagy egyszerűen megpróbálja érthetővé tenni a nem túl érthető álláspontját? Én az előbbire szavaznék, de azért érdekelne, hogy ez mennyiben módosítja majd a magyar közvéleményt. Egyszerűen kapnak egy fogódzót ahhoz, hogyan értelmezzék a helyzetet?*

Örkény Van ebben a beszélgetésben egy olyan tendencia, hogy minden szó mögött valami nagyon mély értelmet akarunk találni. Ebben a mondatban szerintem nincs komoly stratégia, hanem inkább Orbán Viktor értékvilága tükröződik vissza benne, a kultúrfőlnye és előítéletessége. Tehát ő beasszociálja azt, hogy a romák ennek az országnak nem a részei. Tehát pont úgy lehetne kezelni őket.

– *De közben Trócsányi igazságügyi miniszter azzal érvelt, hogy azért nem tudunk befogadni menekülteket, mert van nekünk nyolcszáz ezer románk, akit el kell tartani.*

Örkény Ez inkább egy ideológia, egy más típusú érv. Ez egy pragmatikus érvelés, hogy a mi mérsékelt erőforrásainkat nem kéne beáldozni idegenekre. Ez más, mint ahogy Boross Péterből föltört a mély. Tehát föltört a mély, szerinte mi megkaptuk a romákat, megörököltük, ez azt jelenti, hogy ez nem a miénk, ez egy örökség, amit mi viszünk a hátunkon, mint egy terhet, és örül-

jön a Nyugat, hogy ezt nem dobjuk a Nyugat nyakába. De emögött nincs pragmatika szerintem, csak tiszta rasszizmus.

Krekó Én ezen a ponton egy picit rosszindulatúbb értelmezéssel élnék. Ha megnézzük az összes előítélet-vizsgálatot, azt látjuk, hogy Magyarországon a leggyűlöltebb kisebbség a roma, és egyébként nemcsak Magyarországon, ez Kelet-Közép-Európa többségében így van. Talán nem biztos, hogy véletlen az, hogy már a második kormányzati szereplő esetében jelenik meg ez az érv, ami tényleg teljesen abszurd. Azt a kis apróságot elfelejtik megemlíteni, hogy a romák magyar állampolgárok, a menekültek pedig nem. Ebben igenis van politikai szándék. Egyrészt igaz az, amit Antal mond, hogy a magyar társadalomban nagyon erős ez a fajta irigység, ez a jóléti sovinizmus, hogy nekünk van valamink, azt senki ne vegye el, nem mintha egyébként a magyar ellátórendszer olyan bőkezű lenne, hogy nagyon sok mindent el lehetne venni, de ez más kérdés. De hogy már a romákat is eltartjuk, ugyebár látszik is, hogy milyen jólétben élnek a romák, már az összes állami transzfer irányukba megy nyilvánvalóan, akkor már legalább a menekülteket ne lássuk el. Valószínűleg tudta a miniszterelnök, hogy ez egyes körökben elég jól rezonál.

Feischmidt Igen, én is azt látom, hogy ebben van egy nagyon-nagyon gonosz ambivalencia. Ez a retorika kijátssza ezt a két csoportot egymással szemben, amikor azt állítja, hogy azért nem tudjuk fogadni a menekülteket, mert itt vannak már a romák. Az ambivalencia másik oldalán pedig az van, hogy olyan retorikát használ, ami ebben ezek az elemek kicserélhetőek egymással. Tehát ugyanúgy a más-

ságképzésnek, az elidegenítésnek a retorikája érvényesül mind a két csoporttal kapcsolatban. Ugyanazokat a retorikai elemeket használják, mint amiket a cigánybűnözéskurzus használt korábban. Az átmenetet az jelentette, amikor a miniszterelnök elkezdte hangoztatni azokat az érveket, amelyek a multikulturalizmus válságáról szólnak. Mintha úgy gondolta volna, hogy jó, ha ti nem értitek Nyugaton, hogy miről beszélünk, amikor a cigánybűnözésről beszélünk, akkor tessék, elmondom a Nyugat számára érthető nyelven is, hiszen a multikulturalizmus válságáról ott is van egy diskurzus. De azt mondani, hogy a multikulturalizmus kudarcot vallott, vagy hogy nincs, az egy butaság. A multikulturalizmus abban az értelemben, hogy van egy kulturális sokféleség Európában, egyszerűen tény. Az más kérdés, hogy a multikulturalizmus egy identitáspolitikai diskurzus is volt, jellemző módon a baloldali és zöldpártoké és szervezeteké, és az, hogy ezen el lehet verni a port, az azt gondolom, hogy szól arról a minimumválságról, amiben a baloldal, illetve a zöldmozgalmak és pártok nemcsak Kelet-Európában, hanem Nyugat-Európában is vannak. Ez már összefügg a társadalmi közérzettel, azt hiszem, hogy a válság által sújtott társadalmi rétegek nemcsak Keleten, hanem Nyugaton is hajlamosak azt a retorikát felvenni, hogy a probléma az, hogy az eddigi jóléti rendszerek etették a bevándorlókat, dédelgették a bevándorlókat, vagyis a multikulturalizmus kritikája valójában a jóléti társadalom baloldali ideológiájának és működésének a kritikája is egyben.

Kováts Lehet, hogy egy másik videót nézek egy ideje, mert nekem pont az tűnt fel az elmúlt hónapok-

ban, hogy mennyire hiányoznak a romák ebből a mostani gyűlölet-kampányból. Azzal poénkodtam még egy ideje, hogy a romáknak szerintem az elmúlt kétszáz évben ilyen jó nyaruk nem volt ebben az országban, mint most, merthogy a teljes szélsőjobb ráfordult a menekültekre, és ráfordult a bevándorlásra. Szerintem abszolút marginálisan jöttek elő azok a gondolatok, hogy a romákat egy korábbi bevándorlási hullám integrációs kudarcának a termékeként tematizálták. Tehát ez nagyon-nagyon elszórtan jelent meg eddig a szélsőjobboldali diskurzusban. Azt gondolom, hogy egy kicsit félreértitek a helyzetet, ez nem arról szól, hogy kapcsolni próbálja a két dolgot, hanem arról szól, hogy nagyon erőteljesen egy kulturalista félelmet próbált meg meglovagolni, amikor arról beszél, hogy itt jön egy olyan inkompatibilis kulturális rendszer Európába, ami a mi alapvető európai értékeinket veszélyezteti, ez az iszlám, és azok az emberek, akik ide bejönnek, azok ennek a képviselői. Ez Nyugat-Európában a szélsőjobboldali retorika része, magára valamit adó mainstream politikus a szájára nem veszi ezt a szöveget. Viszont az a probléma most jelent meg a nyilvánosságban Nyugat-Európában, az elmúlt hetekben, hogy a menekültügyi rendszerek, a migrációs befogadó rendszerek a jelen kapacitásukban tényleg végesek. Németország, amikor szembesült azzal, hogy milyen az, amikor 13 ezren érkeznek meg egy hétvégén, akkor rájött, hogy bizony több nap, mint kolbász, és levonták a következtetést, hogy egyáltalán nem biztos, hogy ilyen nagyon szépen és finoman a helyi közösségek szintjén is kezelhető lesz majd a menekültkérdés. Tehát amit tavasszal csak picit meglebegtettek, most vissza-

jött: a kvótarendszer. A kvótarendszer viszont nagyon erőteljesen egy jóléti újraelosztási diskurzuson alapul. Itt nem etnicitással foglalkozunk, itt nem kérdőjelezzük meg a humanitárius alapelveket. Arról beszélünk, hogy kinek csengessük ki a cechet, és ebben szükséges és elvárható a szolidaritás. Itt szembe-sülünk azzal, hogy Magyarországon viszont a társadalompolitikai rendszer, amibe a romákat elhelyezzük, az nagyon rendesen át van itatva ezzel a kulturalista vagy akár raszszista diskurzussal, és emiatt játszs-zák ki a romakártyát. Nem amiatt, hogy a romák olyanok, mint a menekültek, hanem arra jön ki, hogy na, bocs, bocs, bocs, ha már el kell tartani olyanokat, akik maguk-ról nem tudnak gondoskodni, na, ebből van nekünk éppen elég.

– Orbán Viktor azt ígéri, és minden egyes kormányzati lépést ezzel indokol meg, hogy ő meg fogja teremteni azt a helyzetet, amiben Magyarország a menekültválságból kimenekül. Végeredményben és leegyszerűsítve: itt nem lesznek menekültek. Minden naponta változó kormányzati elképzelés, jogszabálytervezet, a katonaság és a rendőrség mozgósítása ezt sugallja. De teljesíthető-e az ígéret?

Krekó Nekem az szokott lenni az elemzői munkamódszerem, hogy soha nem veszem a legapokaliptikusabb forgatókönyvet alapnak. Ez néha megbukik, az esetek többségében egyébként működik. Szerintem nagyon komoly veszélyforrás az, amit az elmúlt hónapokban a kormány retorikailag, szakpolitikailag felépített és előkészített. Először is érdemes azt meg-nézni, hogy hogyan. Ez ugyan Feischmidt Margit terepe, én csak belekontárkodok egy kicsit, de né-zük meg, hogyan beszél a kormány a menekültekről. Mindig illegális

migránsokról van szó, vagy megélhetési bevándorlókról. Van egy dehumanizáló tendencia, ráadásul ez a megélhetési, ez egy kicsit ilyen parazitizmusra hajazó kifejezés, és ami mellé bejött az utóbbi három-négy hétben, hogy egyre agresszívabbak az illegális migránsok. Sehol nem találták igazából ennek a bizonyítékát, pedig azért néha volt az embernek olyan rosszindulatú feltételezése, hogy mintha már néha hergelnék őket.

– *Az utóbbi napok kitörései Rössz-kén beállíthatók ilyen agresszióknak.*

Krekó Beállíthatók, beállíthatók, csak utána, amikor a futballhuligánok szétverik az egész várost se perc alatt, a menekültek meg a Keleti pályaudvarnál békésen vannak, abban a helyzetben szerintem ez az agresszióüzenet nem igazán működött. De a célja világos: az a célja, hogy előkészítsen egy drasztikusabb fellépést. A drasztikusabb fellépésnek a törvényi lehetőségei adva vannak. Történt egy miniszterváltás, aminek nem tudjuk pontosan az okát, de azért feltételezhető, hogy az eszközök keménysége körül alakult ki valamiféle vita. Én azt mondanám, hogy az előjelek ebből a szempontból egész biztos hogy nem kedvezők. És ha a kormány azt gondolja, hogy ha eszkalálódik az erőszak, abból ő profitálni tud, akkor szerintem mélységesen téved. És reméljük, hogy nem ezt gondolja.

Kováts Én azt látom, hogy a kormány és Orbán Viktor maga a saját retorikájának meg stratégiájának a foglyává vált. Már jó ideje sodródik ebben, mint hal a varsában, csak egy irányba tud ebből kifelé menni, és sajnos tényleg egyre emeli a tétet. De hogyha azt megnézzük, hogy mi történt január óta, hogy az akkori rendszerhez képest milyen keményítések keletkeztek, akkor gyakorlatilag az látszik, hogy

a rendszer minden egyes szigorított elemét elszabotálták, tehát a kerítésből gyoda lett, amin aztán ráadásul nem olyan nehéz átmászni, hanem egyenesen a kerítésőröknek az van parancsba adva, hogy segítsék a migránsokat, hogy sérülésmentesen jussanak át rajta. Augusztus elseje óta biztonságos harmadik ország Szerbia, de sehol nem alkalmazzák azokat a jogszabályokat. Korábban is a hatályos menekültügyi jogszabályok szerint azok az emberek, akik nem érkeztek meg a befogadóállomásra, azokat már rosszhiszeműként menekültügyi őrizetbe lehetett volna venni. Nem történt ilyen. A menekültügyi őrizeti kapacitás húsz százalékon áll hónapok óta, illetve néha feltöltik, de ennek tényleg semmi jelentősége nincsen. Az optimista verzió szerint a mostani szigorításokkal sem lesz más, mint hogy az eddigi keménykedések sorában ez most egy még nagyobb keménykedés lesz, és aztán minden marad ugyanúgy. Hallottuk már azt is, hogy augusztus 1-jétől más lesz a dolog, most azt halljuk, hogy szeptember 15-től lesz más a dolog. Ami viszont a kevésbé pozitív forgatókönyv, hogy a feszültség eszkalálódhat, hogy ennek áldozatai lehetnek. Mindegyiknek voltak eddig is áldozatai, és nyilvánvalóan ahogy emelkedik a tét, úgy emelkedhet az áldozatok súlya is vagy száma is. Tényleg belefér a forgatókönyvbe, hogy tragédiák is lehetnek. De bármi történhet, ez a most elképzelt rendszer technikailag kivitelezhetetlen. Itt olyan szintű változások kellenének a nemzetközi jog szintjén, a Szerbiával való bilaterális egyezmények szintjén, illetve a tényleges infrastruktúrakapacitás működtetése szintjén és hát nem mellesleg – és szerintem ez sem lebecsülendő – a társadalmi kontroll

visszaszorítása szintjén, ami nem megoldható. Ne feledjük, az az akár informális, civil kontroll, ami létrejött ezek fölött az intézmények fölött, az bizony nagyon komoly erő. A világ médiája ott van közvetítőköcsikkal ugyanazon a placccon, ahol most ebben a pillanatban verik le a kerítéskarókat és húzzák a drótot. És nem fognak onnan elmenni.

– *De hogyha rendkívüli helyzetet hirdet a kormány, márpedig hirdethet, akkor nem lesznek ott.*

Kováts Addig mennek odébb, amíg muszáj lesz, de nem fognak tágitani a határtól. Úgyhogy én abban bízom – mert már most hallom a terepen, hogy azért nem lesz oda mindenki bezárva, hogy azért majd lesznek különleges kedvezmények, lehetőségek –, hogy ilyen jó kis poszt-k. u. k. módon fog ez az egész működni. De elismerem, ez inkább már csak az én reménykedésem.

82 Feischmidt Engem nagyon érdekel az, hogy mit fog bemozdítani, előhozni a magyar társadalomban mindez. Civilként és állampolgárként nagyon átjárt az elmúlt napokban az az érzés, hogy sok mindent köszönhetünk ezeknek a menekülteknek. Misesics Bálint azt írta a facebookos oldalára néhány nappal ezelőtt, hogy fogjuk mi még hősök-ként ünnepelni azt a százötven szír férfit, akik elindultak gyalog a Keletiből Hegyeshalom felé. Tudom, hogy ebben van egy költői túlzás, de akkor is az, hogy másképp reagáltak, mint mi, hogy a kezükbe vették a sorsukat, elindultak gyalog, úgy érzékelem, hogy ott történt egy áttörés. Áttörést érzékelek, vagy legalábbis egy jelentős változást abban is, hogy a civilek hogyan reagálnak. Egy héttel ezelőtt a Keleti pályaudvaron még nagyon sok feladatot talált az ember, azt érezte, hogy még nagyon

sokan kellünk ahhoz, hogy ennek eleget tudjunk tenni. Két nappal ezelőtt megfordult a helyzet, keresnünk kellett azt, hogy mi a feladat, mert olyan sokan voltunk, akik akartunk valamit tenni. Számomra az egy nagyon fontos kérdés, hogy amikor újra 15 ezren lesznek, akkor lesz-e elég politikai innováció, lesz-e elegendő a szolidaritásból. Amikor néhány hónappal ezelőtt az amnestysek szerveztek a Parlament előtt egy tüntetést, voltunk harmincan, de három nappal ezelőtt voltunk ötezren, vagy lehet, hogy még többen. Ez számomra reményre ad okot, arra, hogy a magyar társadalom jelentős részét a szenvedés kézzelfogható valósága szolidaritásra és közös cselekvésre ösztönzi. Ezen még továbblépnék, abban reménykedem, hogy ebből a részvételből a politikai ellenzék is meg tud újulni.

Orkény Ez az új helyzet, ami be fog következni a jövő héten, ütközik a nemzetközi normákkal, a szerződésekkkel, az alapvető emberi jogokkal, mindennel. De ez nem egy szokatlan dolog, vagy azért szokatlan talán mégis, mert annyira tisztán hozza elő a kormány jogsértését, a jogállamiság semmibe vételét. Visszautalnék arra, amit Kováts András mondott, mert szerintem ez egy nagyon fontos dolog, nevezetesen, hogy az Orbán-kormány beleszorult a kialakult helyzetbe. A miniszterelnök rutinszerűen folytatta a hatalmi politikai, ideológiai konstrukcióját, létrejött egy illiberális rendszer, jöttek a koszovóiak, tényleg kapott jelzéseket, hogy lesz ez a probléma, de nem látták előre, hogy mi fog bekövetkezni. Reagáltak, tehát elindultak azon a pályán, amit András mondott. Van egy zárt pálya, és ők ezen mozognak. Van egy kettősége ennek a történetnek, hogy van a kormányzat és a politi-

ka, és van egy szakpolitika. Eddig volt egy szakpolitika, amit nem tudtak felülírni. Azt gondolom, hogy próbálták stimulálni, nehezíteni, megváltoztatni épp a saját önös politikai érdekeik miatt, de működött egy hagyományos rendszerben működő bevándorlási hivatal, rendőrség, közlekedési infrastruktúra stb., amelyre egyre nagyobb terhek kerültek, ezeket nem igazán tudták megoldani, de azért azt gondolom, hogy a szakpolitikai szemlélet ezen átsugárzott. Tarlósón átsugárzott egy szakpolitikai koncepció, hogy nem engedi Budapestet tényleg a pokol városává tenni, tehát létrehozza a zónákat. A zóna nem volt rossz gondolat, és elég szépen meg is csinálták. A jövő héten viszont vége ennek a szakpolitikának.

Ez egy teljesen zárt világot hoz létre, amely teljes mértékben jogtalan. Kérdés, hogy ehhez mit fog szólni Nyugat-Európa. Hát ez egy döntő kérdés. A másik, ami viszont a mi sorsunkat fogja jelentősen befolyásolni, ha egy másik szcenárió jön be, nevezetesen, hogy be fog-e jönni Orbánnak minden jogsértés és minden autokratikus politikai hatalmi konstrukció ellenére is, hogy a menekültek más irányt vesznek. Nevezetesen elmennek Szlovéniába. Akkor mi lesz? Akkor tulajdonképpen azt mondhatja Orbán, hogy sikerült. Lám-lám, sikerült ezekkel az eszközökkel, tehát ezek az eszközök legitim eszközök ahhoz, hogy Magyarországot megvédjük. Na most ennek borzasztó belpolitikai hatás lesz, és mivel ellenlélek nem létezik, ezért tulajdonképpen azok, akik szóval és tettel is azt közvetítették, hogy úgy általában elfogadhatatlan ez a politika, azok is kirekesztődnek.

– *Jöjjenek a kérdések!*

Sziklai János Én Örkény An-

talnak a végszavához csatlakoznék, az utóbbi napokban azt látom, hogy abszolút az orbáni szcenárió fog bejönni, mert nem a jobbról, illetve szélsőjobbról, hanem középről vagy balról is borzasztó elméletek kapnak lábra. Barátaim mondják, hogy nem lehet nem észrevenni, hogy ezt az egész menekültáradatot valakik szervezik. Ezen agyálnak, hogy kik azok, akik szervezik. A másik elmélet, amit most Kertész Imrétől idéztek be, hogy Európa muszlimizációja rövidesen létre fog jönni, és akármennyire is segítenünk kell a menekülteknek, azért ez borzasztó dolog lesz. Hogyan kell kezelni ezt a két problémát?

Kováts Ez létező fikció, ezen sokan gondolkoznak. Erről egyébként az első, szinte tudományosnak tűnő művek, esszék, pamfletek már a kilencvenes évek közepén születtek. Azt hiszem, 94–95-ös az írás, amire hivatkozom, az akkori szcenárió szerint 2017 az a céldátum, amikor Nyugat-Európa nagyvárosaiban már a lakosság többsége és a domináns látható kultúra muszlim lesz. Ez két év múlva fog bekövetkezni. Fényévekre vagyunk ettől. A ma születő, hasonló tartalmú írások 2030–2040 körülre teszik ezt. Ez sokkal inkább egy millenarista, apokaliptikus vízió, ez egy nagyon mély félelem, ez egy létező kulturális konfliktus, de ennek az egésznek az adatoltsága, statisztikai, demográfiai megalapozottsága köszönő viszonyban sincs a tényleges trendekkel, tehát ezt a részét nem kell komolyan venni.

Feischmidt Nem akarom teljesen bagatellizálni az ellentétet, nyilván vannak Európában olyan vívmányok – és az emancipációt különösen annak tartom –, amelyek konfliktusban állnak az iszlám bizonyos előírásaival. Ezeket tematizálni kell. De a keresztény fun-

damentalizmusnak is vannak olyan vívmányai, amelyek szemben állnak az emancipációval. Azt gondolom, hogy ezeket együtt, egymás mellett kell kezelni.

Krekó Csak egy mondat erejéig hadd legyek egy kicsit az ördög ügyvédje. Sokat beszélek nyugat-európai zsidó szervezetek tagjaival, és azt tapasztalom, hogy azért egy olyan élmény után, mint ami Franciaországban vagy Belgiumban történt, sokan érzik azt, és nem teljesen alaptalanul, hogy, mondjuk, zsidó közösségek erősebb veszélyben vannak, mint korábban. Nálunk ez a probléma ilyen formában szerencsére nem létezik, de én azért azt gondolom, hogy ez tényleg súlyos probléma, és itt nagyon-nagyon élesen el kell választani a radikalizmusok világát és az egyébként sokmillió, sokszor részleteiben jól integrálódott muszlim közösségeket Nyugat-Európában. Kulturális ütközés is valóban van, gondoljunk a dán karikatúrabotrányra, a Charlie Hebdo-botrányra, ott tényleg az európai liberális alapértékek egyik legfontosabbika, a szólásszabadság az, ami megkérdőjeleződik ezekben a vitákban. Tehát az apokaliptikus víziók nyilván túlzók, de maga a probléma létezik Nyugat-Európában. Magyarországon miért nem fog létezni? Mert senki nem akar itt maradni. Nagyon egyszerű a dolog. Mindenki tovább akar menni Nyugat-Európába. A bevándorlók száma Magyarországon az utóbbi egy évben csökkent. Kevesebben vannak itt tartósan, mint egy éve voltak. Ezek után azt vizionálni, hogy elöntik a muszlimok Magyarországot, hát, nem nagyon valószínű.

Domány András Két rövid megjegyzés. Az egyik, amiről itt nem volt szó, hogy a közvéleménynek van egy olyan része, amelyet

befolyásol az, hogy mit hall vasárnap a misén vagy az istentiszteleten. Totálisan kirobbant a Magyar Katolikus Egyház válsága, láthatóvá vált, hogy Ferenc pápa, Schönborn bécsi bíboros érsek és Várszegi Asztrik egyháza egyáltalán nem azonos Kiss-Rigó László csanádi püspök és Pajor András plébános egyházával. Ez teljesen világossá vált. Ha egy katolikus püspök ki meri mondani, hogy félremagyarázták, de utána ugyanazt még egyszer megismétli, amit félremagyaráztak, tehát hogy annak a pápának, aki éppenséggel elment Lampedusára beszélni a tengerből félholtan kihúzott emberekkel, annak fogalma sincs, hogy mit beszél össze, és természetesen Orbán Viktor-nak van igaza. Nos, én nem vagyok vallásos, de nem szeretnék most egy őszintén hívő katolikus lenni, akinek el kéne döntenie, hogy Várszegi Asztrik vagy Kiss-Rigó László egyházának a tagja.

Feischmidt Soha az elmúlt évtizedekben nem volt olyan jó katolikusnak lenni, mint Ferenc pápa mellett. Én ebből az irányból a szolidaritás megújulásának lehetőségét látom.

Domány Na jó, csak a hívők nem közvetlenül a pápához vannak bekötve, hanem a plébánosukhoz meg a püspökhöz. Másrészt nagyon jellemzőnek tartom, és talán erről sem volt még eddig szó, hogy miután a diplomáciát sikerült megszüntetni, a Külügyminisztériumot felszámolni, a még megmaradt nagykövetek is megkapták az utasítást tegnapelőtt, hogy a diplomáciának vége, minél jobban támadnak minket, annál keményebben kell visszabeszélni. Több mint aggasztó, hogy Orbán úgy képzel mozgogni a nemzetközi életben is, ahogy itthon mozog a gyenge ellenzék asszisztálása mellett. Ennek

isszuk a levét azzal a világhabórodással, amelyben természetesen igaztalan és téves és túlzó állítások is előfordulnak, de azt már fújhatjuk.

Lendvai Ildikó Én is úgy érzem, hogy itt a társadalom és a kormány viszonya ugróponthoz érkezett. Valami elmozdult. Én nem is a civil aktivisták számának tényleg szívmelengetően lavinaszerű növekedésére gondolok, bár az is gyönyörű és szép, hanem arra, hogy még aki ennek a kormánynak többé-kevésbé híve, és nem imád senkit, akit idegennek érez, abban is megtört valami. Az az érzés kezdett elterjedni, hogy a kormány pancser. Azt, hogy lop, azt eddig is tudták, nekünk lop, jó, azt, hogy antidemokratikus, eddig is tudták, jó, legalább rend lesz. De hogy nem tudja elintézni, amit mond, hogy másnap mást mond, hogy óránként mást mond, én úgy veszem észre, hogy egy bizalmi repedést okoz, nyilván nem a Fidesz kemény magjában, hanem az átlag, belenyugvó állampolgárban. Azt látni kellett, hogy azt mondta, hogy ide nem jöhetnek, és közben egyszer csak fölvezetik őket az utakon, nagyon helyesen szerintem, de ezt az átlag állampolgár a pancserság jelének tartja, hogy valaki, aki eddig nagy mellénnyel beszélt, hogy ő megoldja, egyszer csak a mellény alatt öszszemegy, és nem oldja meg. Ilyen szempontból a következő ugrópont valószínűleg nem szeptember 15-e lesz, hanem mivel szeptember 27-én adják be a többi részt, muszáj lesz a 15-i hatálybalépést 30-ra kitolni, mert nem áll meg az egyik a másik nélkül. Zárt zónát, amiből nem lehet bejönni az országba, nem tudnak a katonaság nélkül létesíteni. De azt már másképp gondolom, hogy ez az új rendszer majd olyan régi kádári pongyolasággal

nem lesz betartva. Tudniillik bizonyos fokig muszáj lesz betartaniuk vagy megpróbálniuk. Ha benne van a Btk.-ban, hogy a kerítésen át mászni bűncselekmény, akkor nem tudnak mit csinálni azzal, akit elkaptak a kerítésen, vagy az a felismerés és bizalmi repedés, hogy a kormány hülye, számukra is veszélyesre nő. Itt szerintem a kormány hazardjátékot játszik, ez nem idegen tőle. Maga is tudja, hogy ezeket a törvényeket nem lehet betartani. Ha abban a zsákzónában, ahogy mondják, ahonnan nem lehet Magyarországra bejönni, akármennyire statáriálisra rövidítette az eljárást, ez azért a fellebbvitellel, meg ha új eljárásra ítélik, ez akárhogy nézem, egy-két hét mindenképpen lesz. Gyűlnek, gyűlnek az emberek, ott maradnak egy-két hétig egy helyen, aztán a visszautasított kérelmek tömege után rájönnek, hogy nincs remény, hogy mindenkit vissza akarnak küldeni. De hogy küldenek vissza? Hogy? Mit csinálnak? Előbb-utóbb a logikus az lenne, hogy onnan kitörne 10-20-30 ezer ember sokkal kétségbeesettebb állapotban, mint amiben a mostaniak voltak. Én sem apokalipszis-forgatókönyvet szeretnék jósolni, csak azt mondom, hogy ha véletlenül sikerülne betartani a törvényt, és tényleg elkapnának mindenkit a kerítésnél, és tényleg mindenkit oda terelnének, akkor a dolog nem működne. Tegnap beszéltem jogász barátommal. Nincs annyi a bíróság számára hitelesített tolmács például, akikkel ezeket a fellebbviteli eljárásokat le lehet folytatni. Nincs annyi bíró. Tehát ők is tudják szerintem, hogy az nem működik, vagy ha működik, akkor tényleg jön a kvázi apokalipszisszerű kitörés. A hazardjáték szerintem az, amit eddig is eljátszottak a hülye kerítésükkel, hogy

hátha sikerül másik útvonalra terelni őket. Meg tél is lesz, vagy hideg is lesz, hátha nem jön erre a menekült, mert előre megijed. Ha ez bejön nekik, akkor nyertek. De ha nem jön be, vagy túl későn jön be, akkor az a repedés, hogy a kormány pancser, csúnya eszközökkel sem tudja elintézni, amit szeretne, szerintem nőni fog.

Annál is inkább, mert a civilek is ugrópont vagy választóvonal elé kerülnek. Onnantól nem lehet büntetlenül humánus segítséget nyújtani, mert onnantól, aki bent van az országban, az tulajdonképpen bűnöző. Ha azt segítem, akkor bűnsegéd vagyok. Ezzel nem lebeszéltem a civileket, sőt, onnantól vagy kialakul egy rendes polgári ellenállás, ami hajlamos a jogszabályoknak a megszegésére, vagy nem. De ha kialakul, az megint új helyzet.

86

Szerintem ez keményebben valószínűsítős helyzet a kormánynak, mint akár az internetadó története, mert nincsenek a kezében az eszközök a valódi megoldásra, csak a szerencséért imádkozik, hogy menjenek másfelé. Szóval egy ilyen helyzetben csak az a baj, hogy a politikai ellenzék nincs abban a helyzetben, hogy ebből képes legyen valamit kihozni. Noha szerintem az elmúlt hetekben konkrét ügyekben sokat oldódott a pártok és civilek közti bizalmatlanság. Ez nem azt jelenti, hogyha holnap egy nagy tüntetésen a pártok azt mondanák, hogy civilek, utánam, akkor már jönnének is. A nagyobb baj az, hogy a pártjaink nincsenek abban a helyzetben, hogy a cseppfolyóssá vált, megolvadt politikai helyzetből valamit igazán kihoznának, pedig most először úgy érzem, hogy lehetne.

Krekó Egyetlen mondatot mondanék, teljesen egyetértve azzal, ami elhangzott, hogy valóban van

egy olyan komoly veszélyforrás, hogy a kormány most úgy érzi, hogy a nimbusza porban, összeomlott, egyszerűen nincs meg az a korábbi imázsa, hogyha meg akar csinálni valamit, akkor meg tud csinálni. Ilyen helyzettel ilyen szélsőséges formában Orbán szerintem még nem szembesült, és erre a válasz meg csak az lehet, hogy most megpróbálja erőszakosabb eszközökkel visszaszerezni a kontrollt, és ezért gondolom azt, hogy ebben a helyzetben, bár nem szeretném az ördögöt a falra festeni, valóban benne van ez a veszély.

Illyés István Csak annyit kérdeznék, hogy előfordulhatott-e, hogy legalább egy terrorista már itt van? Hogy legalább száz, legalább ezer, és mi várható?

– *Hadd tegyek hozzá még egyet, ami fölmerült már itt, hogy valakik szervezik ezt. Az egyik ilyen közkeletű magyarázat az, hogy maga az Iszlám Allam szervezi, illetve előállítja a helyzetet, majd utána leszedi a sápot az általa elüldözött embe-
rektől, mivelhogy ők irányítják az embercsempészeket.*

Orkény Reagálnék, nem mintha terrorista-szakértő lennék, gőzöm sincs a dolgról, de azért megnéztem a Citizen Fourt. Szerintem a terrorizmus elleni küzdelem egy teljesen külön vonalon megy, és csodálkoznék, hogyha az amerikai titkosszolgálat nem lenne hatalmas erővel azon, hogy a magyarországi helyzetet kövesse, és dolgozzon, csak mi erről nem tudunk, mert hiszen titkosszolgálat. Szerintem ez működik, és nem azon fog múlni a terrorizmus kérdése, hogy hogyan oldják meg a regisztráció problémáját. Nem a regisztráció feladata a terroristák kiszűrése. Egész más technológiával csinálják az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában szerintem.

Kováts De még az is lehet, hogy a világot irányító tizenkét bölcst most éppen úgy dönt, hogy mégis jön-jön egy vagy két terrorista, és majd csak Párizsban fogják őket lekapcsolni. Egy kicsit frusztráló az, hogy viszonylag sokat beszélünk olyan dolgokról, amikről szerintem a teremben ülők közül senkinek fogalma sincsen. Ezzel nagyon jól el tudjuk ütni az időt, de kezd egy kicsit úgy kinézni a dolog, hogy kinek izgalmasabb, szellemesebb vagy adott esetben logikusabb a mentális konstrukciója vagy spekulációja ezekről a dolgokról. Szerintem két dolgot tehetünk. Az egyik, hogy tényleg megpróbálunk egymásra odafigyelve fókuszálni arra, hogy mi az, amihez az illető ténylegesen érthet, és kiszedni belőle a lehető legtöbbet ezen a vonalon. A másik pedig, ami szerintem legalább ennyire fontos, hogy megnézzük ezeket a mentális konstrukciókat. Tehát nem az a lényeg, hogy megvázsoljuk ezt a kérdést, hogy előfordulhat-e. Nyilvánvalóan, hogyha én így magamra meg a formális logikára valamit adó ember vagyok, akkor azt mondom, hogy igen, előfordulhat. Tehát zéró valószínűséget ebben a mátrixban legalábbis nagyon nehéz lenne kimondani. Előfordulhat-e, hogy az újra eljött világmegváltó is ott masírozott Röszkénél tegnapelőtt. Erre valószínűleg kisebb valószínűséget adnék, és előfordulhat-e, hogy ötgyerekes szír anyuka volt. Ezt valószínűleg nagyon magas valószínűséggel lőném be. De szerintem nem ez itt a kérdés. Hanem sokkal inkább az a kérdés, hogy például ez a terroristasztori hogyan tud ennyire makacsul megállni és újra meg újra előkerülni a közbeszédben. Nyilván el lehet mondani a leckét, hogy ha ez a terrorista egy diverzáns ügynök, akkor valószínű ő nagyon

drága, az ő kiképzése, az ő helyzetben tartása nagyon költséges. Ha megnézzük, hogy mit kell kiállnia egy gyalog menekülőnek az anatóliai szír határtól elkezdve Röszkéig, akkor én biztos hogy nem kockáztatnám, ha én lennék az őt bevető cég, mert sokkal egyszerűbb brit útlevelet vásárolni, felülni vele egy repülőre, mondjuk, ha Damaszkuszba nem is, de azért Bejrútig már viszonylag könnyű eljutni, vagy akár Isztambulig menni csak, és onnan repülni valahova. De ettől még egyáltalán nem kizárható az, hogy valóban van olyan ember, akiből majd terrorista lesz. Mohamed Atta, aki belevezette az egyik repülőgépet a toronyba, Csehországban regisztrált menedékkérő volt. Tehát amíg a világ világ, ez működik. Kérdés az, hogy mi van, ha igen, akkor onnan merre megyünk tovább? Mi van, hogyha tudjuk, hogy valamelyik párizsi külvárosban az ott 18 és 25 év közötti fiataloknak egy viszonylag jelentősebb hányada megy el Szíriába dzsihadista harcosnak, mint más párizsi negyedekből. Foglalkozunk ezekkel az emberekkel? Nyilván foglalkozunk. Na de hogyan? Kezdjük el korlátozni az ő szabadságjogaikat? Vegyük őket előzetes letartóztatásba? Függesztjük fel a szabad mozgáshoz való meg a személyes szabadsághoz és önrendelkezéshez való jogukat ezen az alapon? Nyilván nem kívánjuk ezt. És valószínűleg ugyanez a történet a jelenleg Európába beutazó menedékkérőkkel kapcsolatban is, hogy amit Örkény Antal mond, tehát azok a nemzetbiztonsági titkosszolgálati műveletek abszolút szükségesegek, csak bízni tudunk benne, hogy a helyükön vannak és működnek. De még ha lenne is bárki, akiről kiderül holnapután vagy két év múlva, hogy terroristaként jött be,

ebből következtetéseket levonni arra nézvést, hogy így vagy amúgy kezeljük a jelenlegi menekültválságot, szerintem felelőtlenység lenne.

Mihályi Péter Három dolgot mondanék. Azt nem tudjuk, hogy mi lesz holnap, de arról beszélhetünk, hogy minek kellene történnie. És én két dolgot mondanék. Az egyik az, hogy Magyarországnak gazdaságilag alapvető érdeke, hogy jöjjenek hozzánk bevándorlók. En most Hablicsek László egy 1999-ben készült tanulmányát idézném, ez egy demográfiai tanulmány, ami azt számolja ki, hogy körülbelül évente 40-50 ezer migránsra lenne szükség ahhoz, hogy a magyar gazdaság mindenféle okok miatt normálisan működjön. A másik kérdés, én nagyon határozottan azt gondolom, hogy a cigánykérdést csak egy multikulturális Magyarországon lehet megoldani. Tehát addig, amíg a cigányok az egyetlen kisebbség, addig nem lehet megoldani a problémát, és ahhoz, hogy megoldjuk, az kell, hogy legyenek Magyarországon olyan emberek, akik ránézésre is láthatóan nem olyanok, mint a magyarok, de nem cigányok, hanem kínaiak, afgánok vagy szírek. A harmadik dolog, ehhez most Radnóti Magyar Narancs-interjúját idézem, aki azt mondta, hogy az Orbán-kormány irgalmatlan és kegyetlen. Lendvai Ildikó meg azt mondta, hogy pancser. Hogy ez hogy függ össze? Az én olvasatomban Orbán Viktor úgy gondolta, hogy kerítéssel, fenyegetőzéssel, félelemkeltő bánásmóddal, undorító viselkedéssel el lehet riasztani a menekülteket. Na most ez egy logikus gondolat, és ezt jól lehet kommunikálni belsőleg is meg külsőleg is. Csak az a baj ezzel a gondolatmenettel, hogy ahhoz, hogy működjön, olyan radikálisnak kell lenni, amit ők sem vállalnak. Tehát

igenis lehet áramot vezetni a kerítésbe, és el lehet aknásítani a határt, és lőni lehet. De ezt nem merik megcsinálni, és innen jön a pancserság. És ez nem egyedüli példa. Én most kettőt mondanék, de többet is tudnék, csak nincs rá idő. Ugyanezt csinálta az Orbán-kormány a munkaerőpiacon 2010-től, ahol azt mondta, hogy megvonjuk a segítyt, meg mindenféle irgumburgumokat csinálunk, és akkor majd ez a sok mihaszna ember el fog menni rendesen dolgozni, mert különben éhen hal. És akkor elmegy a normális piacgazdaságba dolgozni. És kiderült, hogy ezt nem tudja megcsinálni, mert azért minden segítyt nem lehet megvonni, mégiscsak van minimálbér, az alatt nem lehet elmenni dolgozni, a gyerekeknek mégiscsak adnak az iskolában ingyenebédet meg mindent, tehát azt a radikalizmust nem lehet végrehajtani. És ugyanez történt egy másik területen, a felsőoktatásban, ahol megint marha logikusan azt mondta a kormány, hogy hát bevezetjük a tandíjat, meg korlátozzuk a felvételt, és akkor majd kevesebben mennek közgazdász-
nak meg jogásznak, hiszen mérnöknek meg agronómusnak ingyen is lehet tanulni. Most ezt is végre lehetett volna hajtani borzasztó radikálisan, akkor bejött volna. Tehát itt van egy ilyen trade off, egy kommunikációs sztori, ami marha logikusan hangzik, emberek el is fogadják a rádióriporterektől, csak ahhoz olyan radikálisnak kéne lenni, amit nem mernek megcsinálni, vagy nem lehet megcsinálni.

Orkény A demográfiai problémára szeretnék reagálni. Akik jönnek, azok nem egy rétegspecifikus csoportot képeznek le, hanem vertikálisan nagyon tagolt társadalom jön a legmagasabb képzettségtől az alacsony képzettségig. Aki ezt az

utat végigjárja, azt mindenképpen meg kéne tartani, mert az ilyen erőfeszítésre képes emberek a legjobb munkaerő-tartalékát jelenthetik egy országnak. Ezek az emberek nem a jóléti ellátórendszerért jönnek, hanem az érvényesülésért jönnek. Meg kellene őket tartani. És nem is olyan nagy beruházás szerintem. Az integrációnak megvan az eljárásai, viszont a történet nagyon jól mutatja, hogy a kormányzat logikájában teljesen hiányzik ez a szempont. Ez mutatja, hogy csupán kulturális narratívában értelmezik ők ezt az egész történetet, és egyáltalában nem képesek lefordítani arra, hogy ez egy szociális tömeg, ami erőforrás, és óriási lehetőség az országnak.

Dobrev Klára Abban optimista vagyok, hogy ezt a mostani menekültválságot meg fogjuk oldani. Nem mi, magyarok, mert mi nem tudjuk, de hogy Európa ezt meg fogja oldani kisebb vagy akár nagyobb drámák árán, ebben szinte biztos vagyok. Viszont mi, magyarok belelavírozzuk magunkat egy tragikus történelmi zsákutcába, ami messze túlmutat az elkövetkezendő három hét vagy egy év problémáján. Ez ténylegesen a mi gyerekeink problémája lesz, hogy az egyébként is a maga nyitottságában bizonytalan magyar társadalom kapott két óriási nagy pofont. Nem tudom, hogyan fogjuk mi az elkövetkezendő években rávenni a magyar társadalmat, hogy nyisson kulturálisan, legyen befogadó nyelvekkel, emberekkel, kultúrákkal, szokásokkal kapcsolatban, azt viszont tudom, hogy ha nem fogjuk tudni megtenni, akkor gyakorlatilag lehúzzhatjuk magunkat. Az egyik pofon, amit kapunk, az éppen az, ami most történik, és tényleg nagyon izgalmas és hosszú távon hasznos lenne, ha lennének kutatá-

saink, mert lehet, hogy azok fogják megadni a választ arra, hogy mit kell tennünk nekünk annak érdekében, hogy majd ezt az attitűdöt valahogy vissza tudjuk fordítani. De kaptunk még egy óriási pofont. Évek óta nagyon erősen érzem, ahogy csökken a magyarok reputációja külföldön. Ez kifejezetten üzleti károkat is okoz. 2010-ben még tárt karokkal fogadtak minket minden egyes projektben, á, ti vagytok a magyarok, akik ezt meg ezt csináltátok, ebben és ebben ilyen jók voltatok, nos, ez szépen lassan elolvadt. Drámai példám, amikor egy albán bank vezetője oktatott ki a pénzügyi működéséről. Egy másik kollégám Montenegróban volt egy európai felzárkóztatási projekten, ahol a médiaszabadságról tartott előadást, és kapott kioktatást a montenegrói kollégáktól. Mi kevesebbet dolgozunk Nizában, többet a Balkánon. De amit az elmúlt két hétben kapunk a külföldi partnerektől, az már drámai. Eddig mindig nagyon büszkén mondtam, hogy tudjátok, én a másik oldalról jövök. És most már nem tudom azt sem mondani, hogy én a másik oldalról jövök, mert most már csak egy oldal van. Most már mi vagyunk azok, akik rugdosás a menekülteket, aki határzárát épít, és abból a szempontból volt iszonyúan fontos az elmúlt egy hét, hogy a magyar civil társadalom, legalább kifelé mutatott egy picit másik Magyarországot is, mert e nélkül aztán tényleg nagy bajban lennénk. Úgyhogy egy dolog, hogy meg kell oldani a menekültválságot, ami nem kis feladat, de van egy annál hosszabb, egy következő tizenöt évre szóló feladatunk, hogy hogyan fogjuk majd ennek a hatásait, ezt a dupla pofont valamilyen módon rendbe hozni, mert nagyon nagy bajban leszünk e nélkül.

Boros László Csak egy mondatot Dobrev Klárához. Amikor vonultak a menekültek, és odament a CNN-riporter, a menekült azt mondta, hogy a magyar emberek nagyon rendesek, csak a kormány borzasztó. Ez picit melengette azért a szívemet, hogy legalább ők realisabban látnak bennünket. Örkeny Antalhoz kapcsolódnék, hogy milyen munkaerő a most bevándorló tömeg. Ugyanis eddig az Európába történő bevándorlásnak borzasztó volt a skillstatisztikája. Tehát ha összevetettük a 2008-as utolsó Eurostat-adatsorral, akkor az európai bevándorlók 85 százalékanak semmiféle szakképzettsége nem volt, 5 százaléknak volt felsőfokú és 10 százaléknak valamilyen, tehát bármilyen. Ehhez képest az Amerikába menő bevándorlók 55 százaléka felsőfokú végzettségű. Ez egy nagyon rossz, klasszikus bevándorlás, ami gyakorlatilag a vendégmunkás-struktúrából bontakozott ki. Most ez a bevándorlási hullám egy egészen más struktúrát hordoz magában. Láthatjuk, hogy sokkal szélesebb tömeget érint. Ők menekültek, tehát ők egy olyan helyről jönnek, ahonnan majdnem mindenkinek el kell jönnie, tehát sokkal jobb a belső szerkezete, a belső tartalma.

Nem tudom, hogy szeptember 15-től vagy 30-tól vagy mikortól lesz a változás, de az nem tud semmilyen körülmények között azonnali hatást kiváltani, hiszen ez a menekülthullám jön. Azok, akik, mondjuk, 30-án ideérnek, azok már réges-régen úton vannak. Tehát nem lehet olyan hatást várni, hogy bármilyen fal fölépül, bármilyen rendészeti intézkedés történik, hogy a túloldalon ne torlódnának föl. Az elterelés sokkal hosszabb időszakot vesz majd igénybe, ebben biztos vagyok.

Kovács M. Mária Történész vagyok ugyan, mégis a legközvetlenebb politikai jövő érdekel igazán. Az, hogy mi fog történni egy hét múlva, két hét múlva. A történészek a politikai fejlődésnek, különösen a diktatúrák politikai fejlődésének kétféle alapértelmezését ismerik: az egyik az intencionalista, a másik a funkcionalista. Az intencionalisták azt állítják, hogy a diktatúra már kezdetben azt akarja, ami a végén lesz belőle. A funkcionalisták pedig egy olyanféle forgatókönyvet vázolnak fel, mint amit Kovács András itt felvázolt, vagyis hogy nincs eredeti elképzelés, hanem mennek előre a dolgok, és akkor valahogy szűkül az ösvény, és a végén az jön ki belőle, ami a végeredmény. Én ezt a kedélyes, kicsit k. u. k.-s, langyos vonalat, ami történelmi értelmezésben a funkcionalista értelmezésnek felelne meg, a mai magyar kormány esetében kétségesnek tartom. Szerintem a folyamatok kezdetén volt már valamilyen elképzelés. És lehet egy olyan tengelyben fölvezetni az elképzeléseket, amiben úgy megy előre, ahogy el volt képzelve, vagyis konfliktuskereső, demonstratív konfliktusokat előidéző elképzelés volt, amely szándékosan szembemegy az EU lassabb, kompromisszumokra hajló stílusával, amelyet Orbánék szerintem mélyen megvetnek. Szóval nemcsak arról van szó, hogy nem értenek egyet az unióval egyes dolgokban, hanem azt gondolják, hogy az ő váluakra nehezedik valami, amit nekik erőből meg kell csinálni. Ez volt az eredeti elképzelés magja. Szóval azt akartam csak mondani, hogy több a tudatosság, szándék, intenció e mögött a folyamat mögött, mint amennyit a szűkül az ösvény metafora kifejez. Ez pedig egy predikció arra nézve is, hogy az elkö-

vetkező hetekben mire kell számítani.

Kováts András Nem érzem, hogy ellentmondanánk egymásnak. Én nem annyira elképzelésekről beszéltem, mint inkább kényszerpályáról. Nyilván volt elképzelés, kellett, hogy legyen, tehát azért ezt feltételezzük nemzetünk, országunk vezetőiről, hogy van nekik ilyen. Én azt mondtam, hogy elmérték, elkalibrálták a helyzetet, és ez azzal függ össze, hogy az elképzelés még akár megvalósítható is lenne, de valószínűleg túl nagy az ára. És valószínűleg ez az a menet közbeni korrekció, ami egyszerre egy ilyen húzd meg, ereszd meg játékot eredményez, az a kényszerpálya, amiről beszélek, tehát hogy nyilván ahhoz, hogy megtartsuk azt a politikai programot, ami kezdettől fogva többé-kevésbé világos, ahhoz folyamatosan emelni kell a tétet, amit aztán nem lehet betartani. A k. u. k. párhuzamot, amit meglebegtettem, kicsit jobban kifejténém. Azt gondolom, hogy ennek a megvalósítása megint csak nem egy ilyen fölülről vezérelt központi szándéknak a lecsurgása a megvalósítási szintre. Pont fordítva. Ennek pontosan az a lényege, hogy ha a rendszer nem legitim, vagy pedig a rendszerhez való lojalitás és a személyes túlélés és a mikrovilág élhető fenntartása konfliktusba kerül, akkor itt, ebben a kultúrában, a világnak ezen a felén az emberek egy jelentős része a mikrovilágot választja, a túlélést választja, és kialakítja azokat a módus vivendiket, amikben látszat szintjén a rendszer működik és fenn van tartva, és akár még el is mesélhető úgy, hogy ez egy ilyen nagyon komoly, nagyon erőteljes, nagyon restriktív valami, de a hétköznapi viszonyok szintjén, a személyes alkuk szintjén, a rendőr és

szír közti viszonyokban, civil és menekült közti viszonyokban, civil és ultra közti viszonyokban ez a dolog, nem mondom, hogy mindig kismul, de mégiscsak arról van szó, hogy az emberek megoldják. Ezen a pályán dolgozva húsz éve folyamatosan ezt látom, hogy egy rendkívül restriktív, nagyon-nagyon központilag szabályozott és diszkrecionalitást elváró rendszerben valójában ami történik, az a dolgoknak a helyi szinten való felvizezése. Hogy mikor kell kiköltözni egy menekülttáborból, hogy kirakjuk-e az országból azt, akinek egyébként visszavontuk a státusát, hogy huszonötödször is be lehet-e adni azt a kérelmet, holott a hatályos jog legfeljebb kettőt tesz lehetővé, ez jön szembe folyamatosan. És nyilván amíg a probléma néhány száz vagy legfeljebb néhány ezer emberről szól, addig a kutya sem vette észre. Az elkalibrálásnak ez az egyik része. Tehát hogy találunk egy olyan politikailag tematizálható területet, ahol azt feltételezzük, hogyha kemények vagyunk, viszonylag könnyen aratunk győzelmet, és ezt sikerült benézni kétszeresen, tehát egyrészt alapvetően az eszközök, amerre elindult, azok szerintem elhibáztak, nem mozgott vele együtt a szakapparátus, és a másik helyzet pedig egész egyszerűen az, hogy az a migrációs folyamat, amire ez reagálni kíván, önmagában is felgyorsult. És csak növekszik.

P. Szűcs Julianna Én két farkat szeretnék a végére biggyeszteni, egy vörös farkat és egy fekete farkat. Mondom először a feketét. A pancserság, az napi élmény, abszolút benne van a levegőben, csak hogy a pancserságnak, miután látjuk azt, hogy az ellenzék milyen állapotban van, ennek a pancserságművészetnek a hozadékát nagyon könnyen ép-

pen az az erő fogja tudni lefölni, amelyik egy sokkal mélyebb réteget pendített meg, amelyik egyszerre a funkcionalista és intencionalista szemléletben össze is ért. Magyarán és röviden, a Jobbik. Rossz hírem van. Bejött a légterembe, ami eddig nem jött be. Picit messzebről kezdem, de nagyon rövid leszek. Van egy Los Angeles-i barátnóm, aki művészettörténész, és történetesen Obama, pontosabban a Demokrata Párt szervezetében dolgozott a választás előtt. Kitalálta, hogy jó lenne megtudni, hogy milyenek a republikánusok, és a közvetlen környezetét kérdezte, hogy mondd, te ismersz republikánusokat? És akkor a barátaitól megtudta azt, hogy nemcsak hogy nem ismernek republikánusokat,

de a barátok barátai sem ismernek republikánusokat. Én majdnem ilyen helyzetben voltam a Jobbikkal. Most azért nehogy azt higgyétek, hogy én nem tudom, hogy hol élek. Én pontosan érzem azt a fokozatot, amely a szélsőjobbtól a középjebbon át terjed a középig. De azt sosem hittem volna, és ezt a menekültügy hozta ki, és a pancserság hozta ki, és valószínűleg ez a mélyréteg hozta ki, hogy most már rokonom, közeli munkatársam és a legmélyebb barátomnak hitt barátom közelében ismerem „republikánusokat”, idézőjelben, most már tudom, hogy milyen a másik oldal. Eddig csak olvastam. Ez volt a fekete farkok. A piros farkok pedig az, hogy nagyon jó beszélgetés volt, köszönöm.

Budapest, 2015. szeptember 9.

